

DREMPEL 7

Het Geheugen Is Een Plaats

Vele jaren lang geloofde ik dat het geheugen een archief was.

Een houder.

Een soort innerlijk magazijn waarin je feiten, namen, data, gezichten en episoden bewaart.

Het was een ordelijke visie.

Rationeel.

Zelfs geruststellend.

Toen leerde de tijd mij iets anders.

Het geheugen bewaart niet.

Het geheugen bewoont.

Het is geen archief.

Het is een plaats.

En zoals elke plaats bezit het kamers.

Gangen.

Deuren.

Ramen.

Sommige worden vaak geopend.

Andere blijven jarenlang gesloten.

Tot iets ze, plotseling, weer opent.

Het kan een geur zijn.

Een straat.

Een foto.

Een verstrooid opgevangen woord.

Opeens zijn we niet meer in het heden.

We zijn teruggekeerd naar elders.

Niet fysiek.

Innerlijk.

En het is verrassend hoezeer die plaatsen
blijven bestaan.

Ik herinner me momenten waarvan ik dacht
dat ik ze vergeten was.

Onbeduidende scènes.

Een tafel.

Een stem.

Een op een kier staande deur.

Een willekeurige dag.

Decennialang blijven ze zwijgen.

Dan komen ze op met een bijna
verontrustende precisie.

Alsof ze waren blijven wachten.

En misschien is het precies zo.

Misschien vergeet het geheugen niet echt.

Misschien selecteert het.

Het bewaart.

Het wacht.

Ik heb lang genoeg geleefd om mensen te zien verdwijnen.

Plaatsen te zien veranderen.

Steden van gezicht te zien veranderen.

Hele werelden te zien oplossen.

En toch bleef er iets.

Het geheugen.

Niet als nostalgie.

Als continuïteit.

Nostalgie kijkt achterom.

Het geheugen verbindt.

Het is een belangrijk verschil.

Jarenlang heb ik mensen gadegeslagen die gevangen zaten in het verleden.

En anderen die verlicht werden door het verleden.

De eersten probeerden terug te keren.

De tweeden gebruikten wat ze hadden beleefd om het heden beter te begrijpen.

Het geheugen kan beide dingen doen.

Het kan een gevangenis worden.

Of een bibliotheek.

Het hangt ervan af hoe we het gebruiken.

Met het verstrijken van de tijd begon ik de tweede mogelijkheid te verkiezen.

Ik wilde niet in het verleden leven.

Ik wilde ermee in dialoog gaan.

Want elke ervaring laat een spoor na.

Elke ontmoeting laat een spoor na.

Elke liefde.

Elke fout.

Elk vertrek.

Elk verlies.

Elk succes.

Alles laat iets na.

En wat het nalaat blijft ons beïnvloeden veel meer dan we ons voorstellen.

Soms heb ik me afgevraagd hoeveel mensen nog in ons leven.

Niet de aanwezige.

De afwezige.

Een vader.

Een leraar.

Een vriend.

Een geliefde.

Een collega.

Een toevallige aanwezigheid.

Velen zijn al jaren weg.

En toch blijven ze spreken door de beslissingen die we nemen.

Door de waarden die we verdedigen.

Door de principes die we verkiezen niet te verraden.

In die zin is het geheugen bevolkt.

We zijn er nooit alleen binnenin.

We dragen hele onzichtbare gemeenschappen met ons mee.

Tijdens mijn reizen heb ik veel plaatsen bezocht.

Sommige prachtig.

Sommige vergeetbaar.

Sommige onmogelijk uit te leggen.

Mettertijd ontdekte ik een merkwaardig verschijnsel.

De echte geografie en de innerlijke vallen zelden samen.

Er bestaan steden waarin ik jaren heb gewoond en die ik me nauwelijks herinner.

En er bestaan plaatsen die ik in enkele dagen doorkruiste en die in mij blijven leven.

Want het geheugen meet niet de tijd.

Het meet de betekenis.

Het bewaart wat ons heeft veranderd.

Het laat vervagen wat geen diepe sporen heeft nagelaten.

Daarom kunnen twee mensen dezelfde gebeurtenis beleven en haar op tegengestelde manieren herinneren.

Ze bewaren niet het feit.

Ze bewaren de betekenis.

En de betekenis is altijd persoonlijk.

Met de leeftijd leren we ook een andere les.

Het geheugen is niet onbeweeglijk.

Het verandert samen met ons.

Dezelfde episode krijgt verschillende betekenissen op je twintigste, veertigste, zestigste of tachtigste.

De gebeurtenis blijft identiek.

De waarnemer verandert.

En van waarnemer veranderen betekent van interpretatie veranderen.

Deze ontdekking hielp me me met veel dingen te verzoenen.

Ik begreep dat ik niet verplicht was alles op dezelfde manier te herinneren.

Dat ik nieuwe lezingen kon toekennen aan oude ervaringen.

Dat ik sommige dingen kon vergeven.

Andere begrijpen.

Weer andere aanvaarden.

Want het geheugen is geen rechtbank.

Het is een dialoog.

Soms streng.

Soms zacht.

Maar altijd open.

Er bestaan mensen die hun leven doorbrengen met pogingen het verleden uit te wissen.

Ik geloof niet dat het mogelijk is.

En misschien zou het zelfs niet wenselijk zijn.

Want het verleden bevat de stof waarvan we gemaakt zijn.

Het uitwissen zou betekenen onszelf uitwissen.

Veel beter het te begrijpen.

Veel beter het te ordenen.

Veel beter te leren samen met hem te lopen.

Wanneer ik vandaag achteromkijk, zie ik geen
opeenvolging van jaren.

Ik zie plaatsen.

Innerlijke plaatsen.

Sommige lichtend.

Sommige moeilijk.

Sommige nog mysterieus.

Maar allemaal noodzakelijk.

Allemaal deel van dezelfde constructie.

Misschien is dit wat de tijd ons probeert te
leren.

Het geheugen dient niet om terug te keren.

Het dient om te begrijpen.

Het dient om continuïteit te geven aan wat we
zijn geweest.

Het dient om te verhinderen dat onze
geschiedenis verandert in een reeks losse
episoden.

Aan het einde van de weg blijven de
herinneringen.

Maar niet op de oppervlakkige manier die we
vaak voorstellen.

Ze blijven als gebieden.

Als innerlijke landschappen.

Als plaatsen waarnaar we terugkeren telkens
wanneer we moeten begrijpen wie we zijn.

Daarom beschouw ik, na zoveel jaren, het
geheugen niet langer als een functie van de
geest.

Ik beschouw het als een vaderland.

Een vaderland zonder grenzen.

Zonder vlaggen.

Zonder adres.

Een plaats die me blijft vergezellen waar ik
ook ga.

Want het geheugen is niet iets dat we
bezitten.

Het is de plaats waarin we blijven leven,
samen met alles wat ons heeft gemaakt tot
wat we zijn.

Het geheugen is een plaats.